

מפני שאינו בגוף הסוכה, וכשנכנס בה לשם צל
הוי כמעשה חדש המבטל את המעשה הראשון
ותהא כשרה. [ונפקא מינה תהא בגדיש שהיה בו
חלל טפח וחטט בו תשעה לשם צניעות, שלא יועיל
להכנס בו אחר כך לשם צל, כיון שהמעשה הראשון
נעשה בגוף הסוכה].

יסוד ג'

עשייה על ידי נענוע או סתירה

למאן דאמר דלא מהני קציצה בלבד וצריך גם נענוע, אין פירושו שצריך לסתור הכל
ולהניחו מחדש, אלא די להרים כל קנה וקנה בנפרד ולהזזור להניחו לשם סוכה.
והטעם הוא דאף דקציצה לא מועילה להיות כעשיית הסוכה יש בה מעט עשייה כלפי
הסוכה, ולא שאינה נחשבת לכלום אלא דאין די בכך וצריך נענוע להשלים עשייתה, ולכן
מהני בנענוע בלבד ולא צריך סתירה גמורה.

והביאור בזה הוא, דמעיקר הדין הקציצה בפני עצמה יכולה להחשב מעשה הראוי לסוכה,
אלא דכיון שהיתה בתחילה עשייה שעדיין מועילה למציאות הנחת הסכך, יש
צורך לבטלה ולעשות מעשה חדש במקומה, ולזה די בנענוע המחשיב שהסכך מונח על ידי
הנענוע ולא על ידי ההנחה הראשונה.

והנפקא מינה בזה היא לגבי אופנים אחרים של עשייה בפסול, שלא מועיל בהם נענוע,
אלא צריך סתירה גמורה של הסכך והנחתו מחדש לשם סוכה. וכגון: סכך שנעשה
לשם צניעות או לייבש, וכן סכך שהשתמשו בו לבית, וכן גדיש שנעשה ללא חלל טפח,
שבשביל להכשירם לסוכה צריך לסתור הכל ולהניח את הסכך כולו מחדש לשם סוכה. שהרי
כל המעשה הראשון מתחילה נעשה בפסול, ואין מסייע בעשייתה כדוגמת קציצה במחובר,
ולכן צריך מעשה חדש לגמרי על ידי סתירה והנחה חדשה לשם סוכה. ובדין הבא יבואר
מדוע אין נענוע מועיל כעשייה לעצמה.

ביאור המקורות

אבל צריך הוא לנענע קצת אותם שהוסככו במחובר
לאחר קציצתן דתהוי להו הך כעשייה דאי לא
פסולה משום תעשה ולא מן העשוי בפסול שאינו
ראוי לסוכה ואתה מתקנו בתיקון מועט כי האי
דמבשר לה בקציצה ולא הדר סתר לה ומיהו נענוע
קרוב לסתירה הוא שמגביה כל אחד לבדו ומניחו
וחזור ומגביה את חברו ומניחו.

ויש לעיין בזה בלשון רש"י במשנה שכתב: אף
לאחר שסככה בהן ולא אמרינן תחילת
עשייתה בפסול ופסולה. דלכאורה רש"י מבאר את

המשנה בדף י"א. אומרת: הדלה עליה את הגפן
ואת הדלעת וסיבך על גבה פסולה ואם
היה סיבך הרבה מהן או שקצצן כשרה. וביאר
רש"י בד"ה או שקצצן: אף לאחר שסככה בהן ולא
אמרינן תחילת עשייתה בפסול ופסולה. ובגמ'
נחלקו רב ושמואל האם אמרינן דקציצתן זו היא
עשייתן או דבעינן נמי לנענע.

וכתב רש"י בביאור דעת מד"א המצריך
נענוע, בד"ה ויתבי: הא דתנן או שקצצן כשרה
אמר רב עליה נהי דאין צריך לחזור ולסתרה כולה

המשנה אליבא דכולי עלמא, וא"כ קשה איך שייך להבין דין זה אליבא דמד"א דאין קציצה מועילה בלבד בלא נענוע, הרי לפי פירוש רש"י כוונת המשנה בזה היא דהקציצה מועילה למרות העשייה הראשונה ונחשבת כמעשה חדש, וא"כ תו ליכא סיבה לפסול ומדוע בעינן נמי נענוע.

ובן יש לעיין במה שכתב רש"י בביאורו בגמ', דלאורך כל הדיבור מודגש ההבדל בין סתירה לנענוע, ומוכח מדבריו דמעיקר הדין בכדי לבטל את המעשה הקודם של הנחת המחומר על הסוכה, היה צריך לעשות סתירה גמורה ולאחר מכן להניח שוב לשם סוכה, דאם לא כן עדיין המעשה הקודם קיים. אבל כאן התחדש שמספיק ביטול על ידי נענוע, אע"פ שאין בו סתירה גמורה ואין גם עשייה חדשה לחלוטין. ולכאורה קשה מנין לרש"י דנענוע מועיל במקום סתירה, אולי נאמר דמעיקר הדין לא צריך סתירה, והנענוע מהני לכתחילה כעשייה בפני עצמה. ועוד דאם נאמר דמעיקר הדין בעי סתירה, א"כ מנין דנענוע יכול להיות במקומה.

וצריך לומר בהכרח דרש"י דייק כן מחמת ההערה הקודמת, דהדין שנאמר במשנה דאו שקצצן כשרה חייב להיות אליבא דכו"ע, וא"כ גם מד"א שמצריך נענוע מודה שהקציצה הועילה משהו בעשיית הסכך, אלא שאין די בכך ומשום הכי בעינן נמי נענוע. ונמצא דחייבים לומר דלא בעינן סתירה ממש, משום דאם יעשה סתירה ממש הוי כחזרה לעשייה חדשה ראשונה, ואין צורך בשום תועלת מצד הקציצה ופשיטא שכשרה. אלא בודאי שהתחדש כאן במשנה שהקציצה הועילה לפחות לכך שלא יצטרך סתירה, ומספיק נענוע כהשלמה לקציצה.

ובן יש לדייק בלשון רש"י שכתב בתחילת הדיבור: אמר רב עלה נהי דאין צריך לחזור ולפותרה בזה. משמע כוונתו שרב טוען זאת כלפי שמואל ואומר, אמנם אני מודה בכך שלא צריך סתירה גמורה ומשום דהקציצה הועילה

משהו בעשיית הסוכה, מכל מקום עדיין צריך מעשה נוסף של נענוע. וכן בהמשך לשונו שם שכתב: אבל צריך הוא לנענוע קצת אותם שהוסככו במחומר לאחר קציצתן. דלכאורה מדוע רש"י מכניס כאן את הפרט הזה של לאחר קציצתן, הרי דבר פשוט הוא כן. ומשמע שרצונו לומר דכיון שהקציצה פועלת משהו בעשיית הסכך, א"כ יש חשיבות למעשה זה של הנענוע דוקא לאחר הקציצה, ומשום דהנענוע משלים את מעשה הקציצה.

והביאור בזה הוא דהקציצה הועילה להיות כעשייה בפני עצמה, מפני שיש בה מעשה המאפשר לקבוע את הסכך לגמרי למקומו, ולא להיות קשור עדיין למטרת גידול מהאילן. אלא שהקציצה לבד לא מספיקה להחשב כמעשה הכשר, מפני שעדיין יש את ההנאה מהמעשה הקודם של הנחת הסכך על הסוכה, וצריך נענוע בשביל לבטל את הנתינה הראשונה ולהיות כנתינה חדשה. וכיון שכל מטרת הנענוע הוא לבטל את המעשה הראשון, לכן מספיק בכך שמנענע בלבד ולא צריך סתירה גמורה, אבל באמת לולא תועלת הקציצה, היה צריך לעשות סתירה ובנין מחדש, ועוד יבואר בזה לקמן בהרחבה.

ומן הראוי לציין כאן את לשון המשנה ברורה בזה דמוכח מתוכו כדברים דלעיל. בשו"ע סימן תרכ"ו כתב בס"ק י"ג בזה"ל: אף שמתחילה הדלה האילן על הסוכה לסכך בו והוי סכך פסול דמחומר הוא לא מקרי זה תעשה ולא מן העשוי כיון שלבסוף קצצו לשם סיכוך הוי עשייה מחדש וכשר אפילו אין שם שום סכך אחר ומכל מקום בקציצה לבד לא מקרי עשייה גמורה כיון שלא קצצן קודם שהדלה ועל כן צריך לנענוע גם כן אחר הקציצה שנמצא באילו אותה שעה מניחם במקומותיהם. משמע מלשונו דגם למד"א שאין קציצתן עשייתן מהני משהו הקציצה, אלא שאין די בכך ולכן צריך גם נענוע.

1234567

אוצר תחכמות

ולפי זה יוצא דבאמת בכל מקום שסוכה נעשית בפסול בעינן סתירה ממש, ורק כאן מהני נענוע בלבד. ויש להביא לזה סמך מעצם כך שרש"י טרח לבאר כל זאת דוקא כאן, אע"פ שלכאורה מקומו הנכון הוא לקמן ט"ו. דשם נאמר לראשונה דין זה של סתירת סכך פסול, במשנה לגבי תקרה שאין עליה מעזיבה דמפקפק או נוטל אחת מבינתים, והיינו שמבטל את המעשה הקודם, והיה לרש"י לבאר שם שמפקפק היינו שמנענע בלבד ולא צריך סתירה, ואנו נלמד מכך לכל המקומות שנאמר בהן דין סתירה, ומדוע רש"י נצרך להכניס כאן דבר שלא שייך לעצם נושא הגמ'. ומשמע מזה דבאמת רק כאן לגבי מחובר יועיל נענוע בלבד, אבל לקמן בתקרה שאין עליה מעזיבה יצטרך סתירה ממש.

ויש לזה עוד דיוקי לשון ברש"י במה שכתב, אבל צריך הוא לנענע קצת אותם שהוסככו במחובר, דמלשון קצת משמע שהיה שייך נענוע מושלם וכאן מספיק נענוע קצת. ובאמת בשאר מקומות של סתירה המובאות בגמ', רש"י לא נקט לשון זה כדיבואר בזה לקמן. וכן במה שכתב רש"י דתהוי להו הך בעשייה ולא כתב דתהוי להו הך עשייה, משמע שאין כאן עשייה חדשה אלא רק כדבר המועיל במקום עשייה, ומשום שיש כאן כבר קצת עשייה על ידי הקציצה. וכן במה שכתב רש"י ואתה מתקנו בתיקון מועט כי האי, משמע דיש כאן תיקון מעט על ידי הקציצה ולא שהקציצה אינה כלום.

ועל פי זה יחודש לגבי מה שמצינו בעוד שלשה מקומות דין של סתירה, שהכוונה שם תהיה לסתירה ממש ולא רק נענוע של הקנים, וכדלהלן.

א. הגמ' בדף ח': אומרת דסוכת היוצרים הפנימית פסולה לסוכה והחיצונה כשרה לסוכה.

וביאר רש"י בד"ה החיצונה סוכה: ויוצא בה ידי חובתו ואין צריך לסותרה ולעשותה לשם חג. מבואר ברש"י דאם היתה פסולה היה צריך לסותרה ממש ולא היה מספיק רק לנענע, דאל"כ לכאורה היה לרש"י לומר שצריך לנענע ולא לנקוט לשון זה של סתירה.

ב. מצאנו בגמ' בדף י"ב. לגבי השאלה האם שייך לומר בגדיש גזירת אוצר, דכתב שם רש"י בד"ה וחוטט בגדיש נמי וכו': מי לא מצינן למימר נמי דאפילו סתרי הכל כלפי מעלה ונענע עומרים שעל הסכך וחזר והניחן לשם סוכה וכו' יעוי"ש. משמע מלשון זה דבכדי להכשיר סוכה בגדיש מהפסול של תעשה ולא מן העשוי, צריך לסותרה ולנענע את העומרים מחדש לשם סוכה. דמזה שלא כתב רש"י לנענע קצת, משמע דנענוע שכתב כאן כוונתו לנענוע גמור, ולא רק להרים אחד אחד כמו לגבי נענוע במחובר.

ג. וכן מצאנו במשנה לקמן ט"ו. לגבי דין פקפוק הקורות של בית, שכתב רש"י בד"ה מפקפק: סותר ומנענע את כולו. משמע בפשטות דצריך סתירה ממש של כל הקורות, ומה שכתב רש"י מנענע היינו סתירה ונתינה חדשה לשם סוכה.

ומתבאר מכאן דבאופנים אלו של סוכה הנעשית בפסול, צריך להכשירה בעשייה חדשה על ידי סתירה גמורה של הסכך הפסול, ולאחר מכן לתת עליה סכך כשר לשם סוכה. מה שאין כן לגבי סכך מחובר מספיק נענוע, משום שהקציצה מועילה מעט לעשייה כשרה, ודי בנענוע להשלים עשייתה. וביאור ההבדל בין שני פעולות אלו של סתירה ונענוע, והחילוק בסברא בטעמי דיניהם, יבואר להלן בדין הבא.

הוצאת מוסד

יפוד ד'

גדר ההבדל בין נענוע לסתירה

ישנם שני דינים לגבי עשיית הסכך בהכשר. א. שכל חלק וחלק מהסכך ייעשה בהכשר מצד עצמו שלא יהא מדבר פסול. ב. שכל הסכך ייעשה בהכשר בכדי שיחול שם סכך על ידי כולו ביחד, ומשום דכל חלק מהסכך תלוי בהכשר כל הסכך, שאם יש עדיין חלק פסול בסכך זה מעכב גם בחלק הכשר.

ולפי זה כשאדם מנענע את הסכך שנעשה בפסול, הוא מתקן רק את הפרט של עשיית כל חלק בפני עצמו בסכך, ועדיין חסר עשייה שלימה על כל הסכך כאחת, דהרי כשמגביה קנה אחד ומחזירו שאר הקנים המונחים פסולים, ונמצא דקנה זה מחובר לסכך פסול ואין כאן סכך מושלם בהכשר, וכן לגבי כל הקנים.

ולכן מעיקר הדין בעינן סתירה גמורה על הכל והנחה מחדש, דבזה יש עשייה כשרה על הכל ביחד, אלא דיש דין מיוחד לגבי קציצה שמועיל בה נענוע, משום שמעשה הקציצה נחשב כמעשה חדש לכל הסוכה, ולאחר מכן יש נענוע כשר על כל קנה ביחס למעשה הקציצה, ודי בכך להחשב כחדוש הסכך מאחר דמטרת הנענוע היא רק לבטל מעשה ראשון שהונח בפסול.

ביאור המקורות

הוצאת מוסד

דוקא סתירה מחדש. והוא על פי מה דיש לבאר דלגבי חיוב עשיית הסכך בהכשר ישנם שני דינים.

א. עצם הנחתו באופן הכשר, שהוא דין בכל חלק וחלק מהסכך שצריך להיות מסכך כשר בשעת הנחתו.

ב. צריך שתהא עשייה שלימה על כל הסכך באופן שיוכל לחול עליו שם סוכה מחמת כל הסכך כאחת, וכשחלק מהסכך עשוי בפסול הוי מפריע אף בהסכך העשוי בהכשר, משום דבשעת עשייתו היה חיסרון בכללות הסכך שאינו עשוי בהכשר.

והטעם בזה הוא משום דחלות שם סכך נוצר על ידי כל הסכך כולו, במה שמצטרף כל קנה וקנה ממנו להיות לסכך אחד, וצריך לחול על כל הסכך שם סכך כחטיבה אחת, כיון שהסוכה

הנה צריך להבין מהו ההבדל המהותי בין נענוע לסתירה, ומה הסברא לחלק בניהם, דלכאורה בשתייהם יש מעשה חדש של הנחה, וא"כ מדוע שלא יועיל לכתחילה נענוע בכל מקום.

ונראה דהביאור בזה נעוץ בדברי רש"י שהובאו לעיל בדין הקודם, דכתב בסוף ד"ה ויתבי: ומיהו נענוע קרוב לסתירה הוא שמגביה כל אחד לבדו ומניחו וחוזר ומגביה את חבירו ומניחו. כוונת רש"י בדברים אלו לומר, דעל ידי שבסופו של דבר נעשתה סתירה על כל אחד ואחד מהקנים, נחשב כאילו היתה סתירה של כל הסכך, משום דהוי כאילו מצטרפים כל הפעולות למעשה אחד, שעל ידו הסכך עבר שינוי של התחדשות מחמת עצם המצב של פירוק ונתינה שהיתה על כל קנה וקנה.

ומגוף דברי רש"י אלו ניתן ללמוד, מהו החיסרון לגבי מקום שלא מועיל בו נענוע, וצריך